JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BARAZA LA MITIHANI

MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

680 **UALIMU ELIMU YA AWALI**

Muda: Saa 3. **MAJIBU** **Mwaka: 2002**

Maelekezo.

1. Karatasi hii ina sehemu **A**, **B** na **C.**
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A** na maswali **mawili (2)** kutoka katika kila sehemu **B** na **C.**
3. Sehemu A ina alama 40, sehemu B na C kila moja ina alama 30.
4. Simu za mkononi **haziruhusiwi** katika chumba cha mtihani.
5. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org
TETEA

Find this and other free resources at: https://maktaba.tetea.org

Prepared by Maria Marco for TETEA

SEHEMU A (Alama 40)

Jibu maswali yote katika sehemu hii.

1. Eleza dhana ya ujifunzaji hai na taja sababu nne zinazoufanya kuwa muhimu kwa watoto wa elimu ya awali.

Ujifunzaji hai ni aina ya ujifunzaji unaomshirikisha mtoto moja kwa moja katika shughuli za kujifunza kupitia vitendo, majaribio, majadiliano na uchunguzi, badala ya kutegemea kusikiliza tu maelezo ya mwalimu.

Ujifunzaji hai ni muhimu kwa sababu unamuwezesha mtoto kutumia hisia zake kikamilifu, jambo linaloimarisha kumbukumbu na uelewa wa mada.

Ujifunzaji hai humsaidia mtoto kujenga ujasiri kwa sababu anapata nafasi ya kufanya mambo mwenyewe na kuona matokeo ya kazi zake.

Ujifunzaji hai unamjengea mtoto uwezo wa kufikiri kwa kutumia mantiki kwa sababu anahitajika kuchanganua, kulinganisha na kufanya maamuzi katika kila hatua ya ujifunzaji.

Ujifunzaji hai humsaidia mtoto kuendeleza ubunifu kwa sababu anahamasishwa kutafuta suluhisho la matatizo kwa njia zake mwenyewe.

2. Taja mambo manne yanayopunguza ushiriki wa mtoto katika michezo ya kikundi.

Mtoto anaweza kushindwa kushiriki katika michezo ya kikundi kama ana aibu kubwa inayomfanya ajisikie kutokuwa salama mbele ya wenzake.

Mtoto anaweza kukosa hamasa ya kushiriki kama hana ujuzi wa kutosha kuhusu mchezo, hivyo kuhisi kwamba anaweza kuharibu shughuli.

Mtoto anaweza kupunguza ushiriki kama yeye ni mpole kupita kiasi na anaona wenzake wanamtangulia au hawampi nafasi ya kushiriki sawa.

Mtoto anaweza kuepuka michezo ya kikundi iwapo mazingira ya kikundi yana ugomvi, kelele nyingi, au ukosefu wa urafiki unaomfanya ajisikie kutengwa.

3. Eleza namna vitabu vya hadithi vinaweza kuendeleza fikra za ubunifu kwa watoto wa elimu ya awali.

Vitabu vya hadithi hutoa picha na visa vinavyohamasisha mawazo ya mtoto, jambo linalomsaidia kufikiria zaidi ya ukweli wa kawaida na kuingia katika ulimwengu wa ubunifu.

Hadithi zinawapa watoto fursa ya kutengeneza picha za matukio kichwani mwao, hivyo kujenga uwezo wa kutafsiri na kubuni mawazo mapya.

Vitabu vya hadithi humfunza mtoto kuelewa jinsi wahusika wanavyokabiliana na changamoto, na hivyo kumsaidia mtoto kubuni njia mbadala za utatuzi wa matatizo.

Vitabu vya hadithi humsaidia mtoto kujifunza kuandika na kusimulia hadithi zake mwenyewe kwa sababu anakuwa amezoea mtiririko wa matukio na ujenzi wa masimulizi.

4. Orodhesha mambo manne ambayo mwalimu anatakiwa kufanya ili kujenga tabia ya kupenda kusoma kwa watoto wadogo.

Mwalimu anatakiwa kusoma hadithi kwa sauti ya kuvutia ili kuwafanya watoto wafurahie muda wa kusikiliza na kuona kusoma kama jambo la kuvutia.

Mwalimu anatakiwa kuweka kona ya vitabu yenye rangi, picha na vitabu vya hadithi vinavyowavutia watoto ili kuwafanya watamani kusoma mara nyingi.

Mwalimu anatakiwa kumruhusu mtoto kugusa, kufungua na kuangalia vitabu mara kwa mara ili ajenge ukaribu na vitabu.

Mwalimu anatakiwa kumpongeza mtoto kila anapojaribu kusoma au kuonyesha hamasa ya kusoma ili kujenga motisha ya ndani.

5. Fafanua mambo manne yanayoweza kuathiri kasi ya maendeleo ya lugha kwa watoto tofauti.

Mazungumzo ya mara kwa mara anayopata mtoto kutoka kwa watu wazima huathiri kasi ya maendeleo ya lugha kwa sababu mtoto anayezungumzwa sana hujenga msamiati haraka.

Mazinga ya nyumbani yenye lugha tajiri huongeza kasi ya maendeleo ya lugha kwani mtoto hupata msamiati kutoka katika mazungumzo mbalimbali.

Afya ya mtoto, hasa masikio na mfumo wa hewa, inaweza kuathiri kasi ya lugha kwa sababu matatizo ya kusikia hupunguza uwezo wa mtoto kuchukua maneno mapya.

Mazingira ya kijamii ya mtoto yanaweza kuathiri kasi ya lugha kama mtoto hana nafasi ya kucheza na wengine au kupata mwingiliano wa kutosha wa mazungumzo.

6. Eleza kwa kifupi umuhimu wa kujenga uhusiano salama kati ya mwalimu na mtoto katika elimu ya awali.

Uhusiano salama humfanya mtoto ajisikie huru kuuliza maswali na kushiriki kikamilifu katika shughuli za ujifunzaji.

Uhusiano salama humfanya mtoto kufungua akili yake zaidi kwa kujifunza kwa sababu hana hofu ya kukosolewa kupita kiasi.

Uhusiano salama humsaidia mwalimu kumwelewa mtoto vizuri, jambo linalomwezesha kupanga mbinu sahihi za kumsaidia kujifunza.

Uhusiano salama hutengeneza mazingira ya utulivu darasani kwa sababu mtoto anayehisi kupendwa hushirikiana vizuri na wenzake.

7. Bainisha sababu nne zinazoweza kumfanya mtoto kupoteza hamasa ya kujifunza.

Mtoto anaweza kupoteza hamasa ikiwa kazi anayopewa ni ngumu kupita kiasi na anakosa msaada wa kumwelekeza hatua kwa hatua.

Mtoto anaweza kupoteza hamasa ikiwa mazingira ya darasa hayavutii au hayana vifaa vya kumfanya awe na shauku ya kujifunza.

Mtoto anaweza kupoteza hamasa ikiwa mwalimu hatumii mbinu shirikishi na anaongea muda mrefu bila kuwashirikisha watoto katika vitendo.

Mtoto anaweza kupoteza hamasa ikiwa anapata kukataliwa au kuchekwa na wenzake anapojaribu kushiriki katika shughuli za darasa.

8. Taja vigezo vinne vya kutathmini ukuaji wa kimwili kwa watoto katika elimu ya awali.

Vigezo vya kutathmini vinajumuisha uwezo wa mtoto kukimbia bila kuanguka ambacho kinaonyesha nguvu na uratibu wa mwili.

Vigezo pia vinajumuisha uwezo wa mtoto kupanda na kushuka ngazi, ambacho kinaonyesha uimara wa misuli ya miguu.

Uwezo wa mtoto kushika kalamu au vitu vidogo unaonyesha maendeleo ya stadi za mikono na vidole.

Uwezo wa mtoto kuruka juu au kuruka kwa mguu mmoja unaonyesha maendeleo ya usawa na uthabiti wa mwili.

9. Eleza kwa kifupi mchango wa michezo ya kuigiza katika kukuza fikra za kijamii kwa watoto.

Michezo ya kuigiza humwezesha mtoto kuelewa majukumu ya watu mbalimbali katika jamii kwa kubadilisha sauti na tabia wakati wa kucheza.

Michezo ya kuigiza humsaidie mtoto kujifunza jinsi ya kuwasiliana na wengine kwa sababu inamtaka afanye mazungumzo katika muktadha wa mchezo.

Michezo ya kuigiza humsaidia mtoto kujenga uwezo wa kushirikiana na wenzake wakati wanapogawana majukumu ya kucheza.

Michezo ya kuigiza humsaidia mtoto kujifunza kuelewa hisia za watu wengine kwa kujifananisha na mhusika anayemuigiza.

10. Fafanua mambo manne ya kuzingatia wakati wa kumwanzisha mtoto mpya katika kituo cha elimu ya awali.

Mwalimu anapaswa kuanza kwa kumtambulisha mtoto kwa wenzake ili ajisikie kukaribishwa na kuwa sehemu ya kundi.

Mwalimu anapaswa kutoa muda wa mtoto kuzoea mazingira mapya kama darasa, vyoo na maeneo ya kucheza bila kumlazimisha.

Mwalimu anapaswa kuwasiliana na mzazi ili kupata taarifa muhimu kuhusu tabia na mahitaji ya mtoto ili kumsaidia kuzoea haraka.

Mwalimu anapaswa kumpa mtoto kazi rahisi na shughuli zinazomvutia ili kujenga ujasiri wa kushiriki katika shughuli za darasa.

SEHEMU B (Alama 30)

Jibu maswali mawili.

11. Eleza dhana ya ushiriki wa wazazi na taja njia sita zinazoweza kutumika kuongeza ushiriki huo katika shughuli za kituo.

Ushiriki wa wazazi ni mchango wa moja kwa moja wa wazazi katika shughuli, maamuzi, na malezi yanayohusiana na maendeleo ya mtoto katika kituo cha elimu ya awali.

Njia ya kwanza ya kuongeza ushiriki ni kuwaalika wazazi kushiriki shughuli za darasani kama kusoma hadithi ili wajisikie kuwa sehemu ya ujifunzaji wa mtoto.

Njia nyingine ni kupanga mikutano ya mara kwa mara ili wazazi wawe na nafasi ya kujadili maendeleo na changamoto za watoto wao.

Njia ya tatu ni kuanzisha vikundi vya wazazi vinavyoshirikiana katika kutengeneza vifaa vya kufundishia ili kuongeza mchango wao wa moja kwa moja.

Njia ya nne ni kuwapa wazazi majukumu madogo kama kusaidia katika ziara za ujifunzaji ili kuwafanya washiriki kikamilifu.

Njia ya tano ni kuwaelimisha wazazi kuhusu umuhimu wa ushiriki wao kupitia semina na mafunzo mafupi ili kuongeza uelewa wao.

Njia ya sita ni kutumia mawasiliano ya kila siku kama ujumbe mfupi au daftari la mawasiliano ili kuhakikisha wazazi wanahusika na kufahamu kinachoendelea darasani.

12. Kwa kutumia hoja tano, bainisha sababu za kuandaa mpango wa kila siku wa ujifunzaji unaoendana na uwezo wa watoto.

Mpango wa kila siku unaoendana na uwezo wa watoto unahakikisha kwamba kila mtoto anapata kazi za kiwango anachoweza kukimudu bila kupata msongo wa mawazo.

Mpango wa aina hii unawasaidia watoto kujifunza hatua kwa hatua kwa sababu shughuli zinapangwa kulingana na umri na uwezo wao.

Mpango unaolingana na uwezo wa watoto hupunguza tofauti kubwa za kifunzo darasani kwa sababu kila mtoto anapata nafasi ya kufanikiwa katika kiwango chake.

Mpango wa kila siku unaozingatia uwezo wa watoto huongeza ushiriki wa darasa lote kwa sababu kila mtoto anahisi anajumuishwa katika shughuli.

Mpango unaolingana na uwezo wa mtoto humsaidia mwalimu kutathmini hatua za maendeleo kwa urahisi kwa sababu anaweza kufuatilia shughuli zinazolingana na viwango vya watoto.

13. Eleza changamoto sita zinazoweza kujitokeza katika kutoa huduma ya lishe kwa watoto katika kituo cha elimu ya awali.

Changamoto ya kwanza ni upungufu wa ufadhili ambao unaweza kuathiri upatikanaji wa chakula cha kutosha kwa watoto wote.

Changamoto ya pili ni tofauti za kiafya kama mzio wa chakula kwa baadhi ya watoto zinazohitaji lishe maalumu na uangalizi wa karibu.

Changamoto ya tatu ni uhaba wa watumishi wanaohusika na kuandaa na kusimamia utoaji wa chakula.

Changamoto ya nne ni uhifadhi hafifu wa chakula unaoweza kuongeza hatari ya kuharibika kwa chakula na kusababisha magonjwa.

Changamoto ya tano ni kukosa vifaa vya kupikia vya kutosha vinavyoweza kupunguza ubora wa chakula kinachotolewa.

Changamoto ya sita ni kutokuelewana kati ya wazazi na kituo kuhusu aina ya lishe inayotolewa, jambo linaloweza kuathiri utekelezaji wa sera ya lishe.

SEHEMU C (Alama 30)

Jibu maswali mawili.

14. Tengeneza hadithi ya uadilifu inayofaa kutumika kufundisha tabia njema, kisha eleza jinsi mwalimu anaweza kuihusisha na maisha ya kila siku ya watoto.

Kulikuwa na mtoto anayeitwa Zena aliyejulikana kwa tabia yake ya kusema ukweli kila wakati. Siku moja alipokuwa akicheza alikanyaga kwa bahati mbaya sanduku la rafiki yake na kulivunja. Hakukimbia wala kujificha, bali alimtafuta rafiki yake na kumuambia kuwa amevunja sanduku hilo. Rafiki yake alimshukuru kwa kusema ukweli na wakashirikiana kutengeneza sanduku lingine. Hadithi hii inawafundisha watoto kuwa kusema ukweli ni jambo la kujenga urafiki na kuaminiana.

Mwalimu anaweza kuihusisha hadithi hii kwa kuwauliza watoto kuelezea matukio ambayo waliwahi kusema ukweli hata kama waliogopa ili kuwasaidia kutafakari tabia zao.

Mwalimu anaweza kuanza mazungumzo ya jinsi kusema ukweli kunavyoweza kusaidia kutatua matatizo madogo madogo katika maisha ya kila siku.

Mwalimu anaweza kuwaongoza watoto kucheza mchezo wa kuigiza unaoonyesha matokeo ya kusema ukweli ili kuwapa uzoefu wa vitendo.

Mwalimu anaweza kuhimiza watoto kuandika au kuchora jinsi wanavyoweza kutumia uadilifu katika nyakati tofauti kama nyumbani au shuleni.

15. Andaa mpango wa kufundisha somo la hisabati linalolenga kutambua mifumo rahisi kwa kutumia vifaa vya ndani ya darasa.

Mpango unaweza kuanza kwa mwalimu kuwaonyesha watoto mifumo rahisi kama kurudia kwa rangi, maumbo au vitu vinavyofanana ili kuwapa mfano wa kile watakachojifunza.

Mpango unaweza kumruhusu mtoto kupanga vifungashio vya rangi tofauti mfululizo ili atambue kama mpangilio unaorudiwa ni sahihi.

Mpango unaweza kumtaka mtoto kutengeneza mifumo yake mwenyewe kwa kutumia kalamu, vijiti, au karatasi zilizopo darasani ili kuongeza ubunifu.

Mpango unaweza kumwezesha mtoto kuelezea kwa maneno mpangilio aliotengeneza ili kuthibitisha uelewa wake wa dhana ya mfumo.

Mpango unaweza kuhitimishwa kwa mwalimu kuwapa watoto changamoto ndogo za kutambua makosa katika mifumo iliyotengenezwa tayari ili kuimarisha fikra za kimantiki.

16. Eleza hatua za kuendeleza somo la utamaduni wa jamii kwa watoto kwa kutumia njia ya mazungumzo na maonesho.

Mwalimu anaweza kuanza somo kwa kuwauliza watoto kuelezea mila wanazoziona nyumbani ili kuanzisha mazungumzo ya kufungulia somo.

Mwalimu anaweza kuonyesha picha au vitu halisi kama mavazi ya kitamaduni ili kuwasaidia watoto kupata uelewa wa kuona.

Mwalimu anaweza kuwaeleza watoto maana ya mila na desturi kwa lugha rahisi ili kuendeleza uelewa wa dhana.

Mwalimu anaweza kuandaa maonesho madogo darasani ambapo watoto wanaweza kuonyesha kile walicholeta kutoka nyumbani kinachohusiana na utamaduni wao.

Mwalimu anaweza kuhitimisha somo kwa kuwataka watoto kucghora kile walichojifunza ili kuunganisha mazungumzo na maonesho katika ujifunzaji wao.